

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

кафедра історії держави і права України та зарубіжних країн

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія держави і права України»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Освітня програма/спеціалізація – «Міжнародне право»

Статус дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2017

Харків – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» спеціалізації «Міжнародне право» міжнародно-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 34 с.

Розробник

Лизогуб Віталій Анатолійович – доцент кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн, кандидат юридичних наук, доцент

Гарант освітньої програми

Комарова Тетяна В'ячеславівна – доцентка кафедри права Європейського Союзу, докторка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн

(протокол №   1   від   31   серпня   2017 р.)

Зміни та доповнення затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн

(протокол №   1   від   02   вересня   2020 р.)

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми лекційних і практичних занять.....	15
5.1. Теми лекційних занять.....	15
5.2. Теми практичних занять.....	16
6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	17
7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	20

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів спеціальності 293 «Міжнародне право» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»	Обов’язкова	Обов’язкова
Модулів – 2	Спеціальність – 293 «Міжнародне право»	Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 90		1 семестр	1 семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 4	Спеціалізація – «Міжнародне право» Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Лекції	Лекції
		22 год.	10 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		26 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		42 год.	76 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань іспит	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань іспит

Мета навчальної дисципліни – формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів вищої освіти в специфічному сегменті розуміння підвалин українського державо- і правотворення, на ґрунті узагальнення й аналізу досвіду минулого допомогти збагнути сутність нової системи права в державі, в якій має утвердитися верховенство закону.

Завдання:

Завдання навчальної дисципліни «Історія держави і права України» проявляються у сприянні набуттю студентами теоретичних знань і практичних навичок, у результаті чого вони повинні:

- володіти методологією історико-правових досліджень, зокрема, знати структуру історико-правових методів, включаючи їх теорію, методику і техніку застосування;
  - знати зміст основних категорій історико-правової науки та діалектичний зв'язок між ними;
  - розуміти головні закономірності державно-правового розвитку України;
  - вільно орієнтуватися у системі основних джерел історії держави і права України;
  - мати уяву про основні проблеми науки історії держави і права України;
- уміти будувати реалістичні моделі державно-правової еволюції України

Предреквізити: «Історія України», «Всесвітня історія», «Географія», «Інформатика».

Кореквізити: «Теорія держави і права», «Економічна теорія», «Логіка», «Іноземна мова», «Українська культура».

Постреквізити: «Філософія», «Конституційне право», «Цивільне право», «Кримінальне право», «Адміністративне право», «Судові системи сучасності», «Соціально-політичні студії».

Мова навчання – українська, англійська.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі **результати навчання**:

РН 1. Пояснювати основні закономірності державно-правового розвитку України, а також формулювати критерії виявлення нових закономірностей.

РН 2. Пояснювати специфіку виникнення і розвитку держави і права Київської Русі.

РН 3. Характеризувати головні аспекти розвитку держави і права на українських землях під час їх перебування у складі Польського королівства, Великого князівства Литовського і Речі Посполитої.

РН 4. Розкривати причини, передумови і основні події визвольної війни українського народу 1648-1654 рр.

РН 5. Виявляти специфіку державно-правового розвитку Гетьманщини, а також причини і головні етапи наступу на її автономію з боку російського царизму.

РН 6. Характеризувати державно-правовий розвиток українських земель у складі Російської, Австрійської та Австро-Угорської імперій у ХІХ ст.

РН 7. Відображати основні етапи розвитку української державності в умовах Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр.

РН 8. Визначати причини і передумови ствердження на території України радянської державності і права.

РН 9. Розкривати сутність державно-правового розвитку України у період НЕПу.

РН 10. Демонструвати обізнаність у причинах, передумовах і наслідках для української державності ствердження у СРСР командно-адміністративної системи на чолі зі Сталіним.

РН 11. Характеризувати специфіку держави і права України у період Другої світової війни.

РН 12. Демонструвати знання процесів отримання Україною незалежності, розбудови Української незалежної держави та її розвитку у ХХІ ст.

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та набуття результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Міжнародне право», а саме:

Загальних компетентностей:

- ЗК – 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
 ЗК – 5. Уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.
 ЗК - 6. Навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.
 ЗК - 7. Навички використання інформаційних технологій і баз даних.
 ЗК – 8. Здатність бути критичним і самокритичним.
 ЗК – 12. Здатність визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб.
 ЗК - 13. Здатність до самоосвіти та навчання протягом усього життя.

Спеціальних компетентностей:

- СК -2. Здатність критично осмислювати основні теорії, принципи і поняття у процесі застосування міжнародного права.
 СК - 4. Знання історії міжнародного права, еволюції основних інститутів та галузей міжнародного права від Стародавнього світу до сучасності.
 СК - 6. Здатність визначати поняття суб'єкта міжнародного права, а також особливості міжнародної правосуб'єктності окремих категорій суб'єктів міжнародного права.
 СК - 9. Здатність виявляти проблеми і працювати в основних сферах взаємодії міжнародного і національного права.
 СК - 11. Здатність сприяти здійсненню ідеї міжнародного правосуддя у міжнародно-правовому співтоваристві держав.
 СК - 13. Знання і розуміння історії, природи та правового статусу Європейського Союзу.
 СК - 15. Здатність характеризувати взаємовідносини України з Європейським Союзом, аналізувати проблеми адаптації національного законодавства України до вимог права Європейського Союзу.

Програмних результатів навчання:

- ПРН - 3. Виявляти знання основних концепцій та ключових понять міжнародного права.
 ПРН - 6. Здійснювати аналіз законодавства України на відповідність нормам міжнародного права.
 ПРН - 13. Демонструвати знання теорії та практики міжнародних прав та свобод людини.
 ПРН - 17. Інтерпретувати механізми міжнародно-правового співробітництва Європейського Союзу з третіми країнами, у тому числі з Україною.

3. Програми навчальної дисципліни

Модуль 1. «Історія держави і права України у період стародавніх віків, середньовіччя та Нового часу».

Т е м а 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Предмет, методологія курсу історії держави і права України, місце курсу в системі юридичних навчальних дисциплін.

Історіографія курсу. Наукова і навчальна література з курсу.

Наукова періодизація історії держави і права України.

Т е м а 2. ПЕРШІ ДЕРЖАВНІ УТВОРЕННЯ І ПРАВО НА ТЕРИТОРІЇ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я І ПРИАЗОВ'Я (сер. I тис. до н.е. – V ст. н. е.)

Виникнення і розвиток скіфської держави: державний та суспільно-політичний лад; джерела та основні риси права.

Античні міста-держави: Ольвія, Херсонес, Пантікапей, Тіра та ін. Правове становище населення, джерела й основні риси права.

Боспорське царство. Його суспільно-політичний лад, джерела та основні риси права.

Значення рабовласницьких держав Північного Причорномор'я для процесу розкладу родоплемінного устрою, виникнення державності у східних слов'ян.

Т е м а 3. ДЕРЖАВА І ПРАВО СХІДНИХ СЛОВ'ЯН В ПЕРІОД ЗАРОДЖЕННЯ І СТАНОВЛЕННЯ ФЕОДАЛЬНИХ ВІДНОСИН (VI – поч. XII ст. н.е.)

Східні слов'яни, їх походження, розселення на території України. Родоплемінна організація суспільства та її розклад: родовий уклад життя людей, зародження патріархального рабства, формування феодальних відносин. Переростання родових общин у територіальні.

Східнослов'янські племена, союзи племен, племінні княжіння. Союз союзів племінних княжінь Середнього Подніпров'я під назвою "Русь" (VIII ст. н.е.). Суперсоюз племінних княжінь під назвою "Руська земля" (поч. IX ст.).

Утворення і розвиток держави з центром у Києві. Формування її території. Норманська та інші теорії походження Київської Русі.

Правове становище населення. Великі київські князі. Місцеві князі. Бояри. Духовенство. Міське населення. Смерди. Закупи. Кабальні люди. Холопи.

Державний лад. Ранньофеодальна монархічна форма правління. Вищі органи влади: великий київський князь, рада при великому князі. Удільні князі.

З'їзди князів (снєми). Відносини васалітету-сюзеренітету. Віче. Судові органи. Двірцево-вотчинна система управління. Військо. Церковна організація.

Джерела права Київської Русі: звичаєве право, князівське законодавство, міжкнязівські договори, постанови князівських з'їздів і вічевих зборів, договори Київської Русі з іноземними державами. Джерела церковного права: церковні статuti Володимира і Ярослава, збірки канонічного права. "Руська правда" – пам'ятка права Київської Русі.

Основні риси права. Право власності, зобов'язальне право, право спадщини. Сімейно-шлюбне право. Поняття і види злочинів, мета і система покарань. Основні риси судочинства.

Т е м а 4. ДЕРЖАВА І ПРАВО ПІВДЕННО-ЗАХІДНОЇ РУСІ В ПЕРІОД ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ (XII – XIV ст.)

Зміни в правовому становищі населення Русі на початковому етапі феодальної роздробленості. Поглиблення феодальної роздробленості та боротьба Русі проти навали кочових орд та інших іноземних загарбників (XIII-XIVст.).

Утворення і розвиток Галицько-Волинської держави. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі.

Правове становище населення. Князі. Боярська аристократія. Духовенство. Міські жителі. Сільське населення. Смерди. Холопи.

Державний устрій. Князівська влада. Коронація князя Данила як короля. Рада бояр. Удільні князі. З'їзди князів. Віче. Військо. Заснування Галицької митрополії. Місцеве управління. Значення Галицько-Волинської держави.

Основні риси права південно-західних земель періоду феодальної роздробленості (XII – перша половина XIV ст.).

Т е м а 5. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ЛИТВИ, ПОЛЬЩІ І РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (кінець XIV – 1 пол. XVII ст.)

Приєднання українських земель до Великого Литовського князівства. Захоплення частини земель України Польщею. Утворення держави Речі Посполитої. Люблінська унія 1569 р. Зміни в правовому становищі українських земель.

Правове становище населення. Князі, магнати, бояри, шляхта. Духовенство. Міське населення. Селянство, його верстви і групи.

Державний лад. Установлення нового адміністративно-територіального поділу. Ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів. Центральні і місцеві органи влади і управління в Україні. Судові установи.

Особливості територіального устрою Галичини. Буковина у складі Молдавії і Туреччини. Закарпаття у складі Угорського королівства. Чернігово-Сіверщина у складі Великого князівства Московського.

Українська колонізація Подніпров'я і Запоріжжя. Витоки та причини виникнення українського козацтва. Поява перших січей. Козацтво як явище

світової історії. Запорізька Січ – державно-політичне утворення українського народу. Військово-політична організація Запорізької Січі. Козацька символіка. Організація реєстрового козацтва.

Джерела права. Звичаєве право. Сеймові і королівські конституції. Конституція Казимира 1468 р. "Устава на волоки" 1557 р. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. Магдебурзьке право. Зародження і розвиток козацького права. "Ординація війська Запорізького" 1638 р., зміст і значення.

Основні риси права. Право власності. Спадкове право. Zobов'язальне право. Злочини і покарання. Судовий процес.

Т е м а 6. ФОРМУВАННЯ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ В ХОДІ ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 1648 – 1654 рр., ТА ЇЇ ВХОДЖЕННЯ ПІД ПРОТЕКТОРАТ РОСІЇ

Політико-правове і соціально-економічне становище України напередодні повстання 1648 р. Причини і характер війни. Рушійні сили війни. Гетьман Б. Хмельницький.

Правове становище населення в період визвольної війни 1648 – 1654 рр. Зміцнення становища православної шляхти і духовенства. Козацька старшина. Рядові козаки. Міські жителі та їх розшарування. Селянство.

Формування української національної держави. Територія. Новий адміністративно-територіальний поділ. Зборівський договір від 8 серпня 1649 р. Білоцерківський договір від 18 вересня 1651 р.

Вищі органи влади й управління. Загальновійськова козацька Рада. Рада Генеральної старшини. Гетьман. Генеральний уряд. Полковники і полкові уряди. Сотники і сотенні уряди. Курінні отамани. Городові отамани. Запорізька Січ, її внутрішня організація. Поєднання військово-адміністративної і судової влади. Магістрати і ратуші, їх структура, права та обов'язки. Козацьке військо. Суд.

Джерела права. Звичаєве право – основа права гетьманської держави. Нормативні акти гетьманської військово-адміністративної влади. Зміни в застосуванні законодавства польсько-литовського походження.

Причини та передумови входження України до складу Росії. Українсько-російські зв'язки в роки визвольної війни 1648 – 1654 рр. Рішення Земських соборів у лютому 1651 р. та жовтні 1653 р. Переяславська угода 1654 року – воєнно-політичний та релігійний союз між Московською та Українською козацькою державами. Березневі статті Богдана Хмельницького. Жалувані грамоти царя від 27 березня та 12 квітня 1654 р.

Наслідки Переяславської угоди для української держави і народу. Форма державно-правових зв'язків між Україною та Московською державою за Переяславською угодою 1654 р.

Подальше обмеження автономного устрою України: Переяславські статті 1659 р., Глухівські статті 1669 р.

Т е м а 7. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ У СКЛАДІ РОСІЇ

(2 пол. XVII – XVIII ст.)

Поділ Гетьманщини на Лівобережну і Правобережну Україну. Зміни в правовому становищі населення. Формування українського шляхетства, його злиття з російським дворянством. Поширення на Україну дії "Жалуваної грамоти дворянству" 1785 р. Духовенство і зміни у його правовому становищі. Правове становище селянства. Правове становище міського населення.

Ліквідація козацького стану. Остаточне закріплення всіх категорій українського селянства.

Автономія України. Гетьманські статті. Органи місцевого самоврядування. Загальновійськова рада. Рада генеральної старшини. Генеральний уряд. Гетьманська влада. Полкові уряди. Сотенні уряди. Курінні і городові отамани. Збройні сили. Магістрати і ратуші. Судові органи. Церква. Особливості політичного устрою на Слобожанщині. Зміни в політичному становищі Запорізької Січі та Південної України.

Органи самодержавного управління Україною. Малоросійський приказ, I Малоросійська колегія, II Малоросійська колегія.

Наступ російського царату на права і вільності України. Ліквідація української національної державності. Запровадження військового та адміністративно-територіального устрою в Україні відповідно до загальної централізованої системи управління Російською імперією.

Правова система України за умовами входження до складу Росії. Джерела права. Звичаї. Гетьманські і полковничі універсали. Рішення загальновійськової і генеральної старшинської рад. Збереження джерел права польсько-литовського походження. Конституція Пилипа Орлика (1710 р.). Джерела церковного права. Кодифікація права в першій половині XVIII ст. Робота кодифікаційної комісії 1728 р. "Права, за якими судиться малоросійський народ" 1743 р. Кодифікація права у другій половині XVIII ст. "Суд і розправа в правах малоросійських". "Екстракт малоросійських прав" 1767 р. "Екстракт із указів, інструкцій та установ" 1786 р.

Т е м а 8. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У

2 пол. XVII – 2 пол. XVIII ст.

Гадяцький договір 1658 р. Андрусівське перемир'я 1667 р.

Правове становище Галичини і Правобережжя у складі Речі Посполитої. Органи публічної влади та джерела права на українських землях у складі Речі Посполитої. Адміністративно-територіальний устрій Речі Посполитої.

Правове становище Закарпаття у складі Угорщини. Органи публічної влади та джерела права. Адміністративно-територіальний устрій на українських землях у складі Угорщини.

Т е м а 9. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У І ПОЛОВИНІ XIX СТ.

Три поділи Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.), приєднання Криму до Росії та вплив цих подій на політико-правове становище й історичну долю України. Лівобережжя, Правобережжя і Південь України у складі Російської імперії, Північна Буковина, Галичина і Закарпаття у складі Австрійської імперії.

1. Державний лад і право в Україні у складі Російської імперії після ліквідації її автономного устрою (1 пол. XIX ст.)

Правове становище населення. Дворянство. Купецтво. Духовенство. Почесні громадяни. Селянство. Державні та поміщицькі селяни. Жителі міст.

Адміністративно-територіальний поділ. Система самодержавних органів управління Україною. Комітет у справах Західних губерній. Генерал-губернатори. Губернатори, губернське правління, комітети, комісії. Градоначальники. Повітовий апарат управління. Земський суд і земський справник. Самоврядування державних селян. Судова система. Сільська розправа. Волосна розправа. Повітовий суд. Совісний суд. Губернська палата цивільного суду. Губернська палата кримінального суду. Головний суд на Лівобережжі. Магістратські та ратушні суди. Скасування судових органів місцевого походження.

Джерела і кодифікація права. Звичаї. Російське законодавство. Литовський статут у руській редакції 1811 р. Збірники магдебурзького права. Указна практика. Кодифікація права "Зібрання малоросійських прав" 1807 р. – проект цивільного кодексу. Робота кодифікаційної комісії 1826 р. "Звід місцевих законів Західних губерній" 1838 р. Сільський судовий статут. Скасування дії магдебурзького права і Литовського статуту. Введення в дію на території України "Зводу Законів Російської імперії" у редакції 1842 р.

Цивільне право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство.

2. Галичина, Північна Буковина і Закарпаття у складі Австрійської імперії

Становище окремих регіонів українських земель у складі Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний поділ. Реформи Габсбургів на західноукраїнських землях. Правове становище населення.

Органи влади. Галицька надворна канцелярія. Провінційний становий сейм. Губернатор і губернське правління. Окружні старости циркулів і дистриктів. Обмеження міського самоврядування. Судова система.

Джерела і кодифікація права. Цивільний кодекс 1797 р. Цивільно-процесуальний кодекс 1792 р., його нова редакція і введення в дію у Галичині у 1796 р. і 1807 р. Кримінальний і Кримінально-процесуальний кодекси кінця XVIII – початку XIX ст.

Т е м а 10. ДЕРЖАВНИЙ ЛАД І ПРАВО В УКРАЇНІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (2 пол. XIX ст.)

Правове становище населення. Дворянство, духовенство, купецтво, особисте і потомствене дворянство. Формування буржуазії і робітничого класу. Селянська реформа 1861 р. в Україні.

Система самодержавних органів управління в Україні. Судочинство. Буржуазні реформи в галузі державного будівництва і особливості їх проведення в Україні. Земська реформа 1864 р. Міська реформа 1870 р. Військова реформа. Поліцейська реформа. Судова реформа 1864 р. Контрреформи 80 – 90-х рр.

Джерела права. Специфіка використання загальноросійського права в Україні. Цивільне право. Сімейне право. Кримінальне право. Судочинство.

Т е м а 11. ДЕРЖАВНИЙ ЛАД І ПРАВО НА ТЕРИТОРІЇ ГАЛИЧИНИ, ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ І ЗАКАРПАТТЯ (2 пол. ХІХ ст. – поч. ХХ ст.)

Революція 1848 р. в Європі і зміни в політико-правовому становищі Галичини, Північної Буковини і Закарпаття. Українське представництво в парламентських установах Австро-Угорщини.

Скасування кріпацтва у 1848 р. і зміни в суспільних відносинах. Правове становище окремих соціальних груп. Шляхта. Духовенство. Селянство.

Зміни в адміністративно-територіальному устрої. Галицьке намісництво та імперський намісник. Крайове управління Буковиною на чолі з крайовим президентом. Місцеві органи управління: повітові старости, міські бургомістри, сільські війти. Жупи в Закарпатті. Дворянські збори.

Органи крайового і місцевого самоврядування. Крайові сейми Галичини і Буковини. Повітові, міські та сільські органи самоврядування. Крайові комітети, маршалки. Повітові общини. Імперський закон 1862 р. про місцеве самоврядування. Галицький крайовий закон 1866 р. про общини. Повітова рада і повітовий комітет. Реформа міського самоврядування. Статут для міста Львова. Міська рада і міський магістрат, їх компетенція і підпорядкування.

Судова реформа за імперським "Положенням про суд" 1849 р.

Джерела права. Способи кодифікації місцевого права. Цивільний кодекс Австрії 1811 р. і його застосування. Цивільний кодекс 1895 р. Торговий кодекс 1863 р. Закон про компетенцію суду 1852 р. Закон про судочинство у безспірних справах 1854 р. Цивільно-процесуальний кодекс Австрії 1895 р.

Кримінальний кодекс Австрії 1852 р. Військово-кримінальний кодекс Австрії 1855 р. Дія кодексів на території Галичини і Буковини. Кримінальний кодекс Угорщини 1879 р. та його запровадження на території Закарпаття.

Суспільно-політичний лад Галичини, Північної Буковини і Закарпаття на початку ХХ ст.

Т е м а 12. ДЕРЖАВНИЙ ЛАД І ПРАВО НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (з поч. ХХ ст. до 1917 р.)

Перша буржуазно-демократична революція 1905–1907 рр. в Україні. Поєднання революційної боротьби мас із національно-визвольним рухом. Створення українських національних партій. Загальноросійські політичні партії в Україні. Виникнення Рад робітничих депутатів.

Правове становище дворянства, духовенства, буржуазії, почесних громадян, селянства і робітників, його зміни за маніфестом 17 жовтня 1905 р.

Зміни в державному ладі Російської імперії. Маніфести від 6 серпня і 17 жовтня 1905 р. Державна дума і Державна рада. Склад і діяльність депутатів від українських губерній у Державній думі Росії. Українська думська громада. Третьочервневий державний переворот і його наслідки для України. Характер Російської монархії.

Правові основи аграрної реформи 1906–1910 рр. та особливості її запровадження в окремих регіонах України

Перша світова війна 1914 – 1918 рр. та її наслідки для України. Україна в планах учасників Першої світової війни 1914 – 1918 рр. Оголошення в українських губерніях воєнного або надзвичайного стану. Мілітаризація

місцевого апарату державної влади і управління. Комісії і уповноважені особливих нарад у губернських і повітових містах. Обласні і місцеві військово-промислові комітети. Військово-польові суди.

Цивільне, адміністративне і кримінальне законодавство в період революції 1905 – 1907 рр., Першої світової війни 1914 – 1918 рр., а також наступних реакцій. Розвиток надзвичайного законодавства щодо охорони імперських порядків.

Модуль 2. «Історія держави і права України у Новітній період часу»

Т е м а 13. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1917 – 1920 рр.)

Історичні передумови нового відродження національної державності українського народу

Причини та передумови Лютневої демократичної революції в Росії. Перемога Лютневої революції. Повалення самодержавства. Формування Тимчасового уряду. Двоєвладдя.

Початок створення в Україні нових політичних структур. Створення Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів. Професійні спілки та фабрично-заводські комітети. Солдатські та флотські комітети. Міліція та Червона гвардія.

Тимчасовий уряд та його органи в Україні. Формування місцевих органів влади. Дія законодавства Тимчасового уряду в Україні.

Утворення Української Центральної Ради. М. Грушевський – голова Центральної Ради. Виникнення нових політичних партій і розширення складу Центральної Ради. Обрання комітету Центральної Ради (Мала Рада). Перший універсал Центральної Ради. Утворення Генерального Секретаріату Центральної Ради.

Другий універсал Центральної Ради. „Статус Вищого управління України” від 27 липня 1917 р. „Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові” Тимчасового уряду від 17 серпня 1917 р.

Події в Петрограді влітку 1917 р. та їх вплив на політичну обстановку в Україні. Липнева криза Тимчасового уряду. Корнілівський заколот. Падіння Тимчасового уряду.

Становлення Української Народної Республіки (УНР)

Третій універсал Центральної Ради від 7 (20) листопада 1917 р. Проголошення Української Народної Республіки. Зміни в Центральній Раді і Генеральному Секретаріаті. Питання території і адміністративного поділу Української Народної Республіки.

Зовнішньополітична діяльність Української Народної Республіки. Четвертий універсал Центральної Ради від 9 (22) січня 1918 р. та його зміст і значення. Проголошення України незалежною державою. Створення нового уряду незалежної держави – Ради Міністрів Української Народної Республіки. Місцеві органи. Правоохоронні органи. Збройні сили.

Нормотворча діяльність Центральної Ради, Малої Ради, Генерального Секретаріату і Ради Міністрів України.

Конституція Української Народної Республіки (статут про державний устрій, права і вольності УНР) 1918 р., її зміст і значення.

Гетьманська держава П. Скоропадського

Хліборобський конгрес 29 квітня 1918 р. у Києві. Обрання П. Скоропадського Гетьманом України, розпуск Центральної Ради УНР. Причини падіння УНР.

"Грамота до всього українського народу" П. Скоропадського від 29 квітня 1918 р. і перехід влади до гетьмана. "Закони про тимчасовий державний устрій України" від 29 квітня 1918 р., їх зміст і значення.

Державне будівництво Гетьманату. Створення і розвиток Ради Міністрів – уряду гетьманської держави. Місцеві правоохоронні органи. Будівництво збройних сил.

Зовнішня політична діяльність Гетьмана та його уряду. Опозиція проти гетьмана. Падіння гетьманської держави.

Українська Народна Республіка часів Директорії

Прихід Директорії до влади і перші кроки державного будівництва. Трудовий конгрес. Виборче право. Інструкція від 5 січня 1919 р. про норми представництва на Трудовий конгрес. Рішення Трудового конгресу "Закон про форму влади в Україні". Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Зміни в складі Директорії. Перехід влади до Головного отамана С. Петлюри. Закон про формування державного устрою та порядок законодавства в УНР від 12 листопада 1920 р.

Положення Варшавського і Ризького договорів щодо України. Падіння УНР і його причини.

Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)

Розпад Австро-Угорської імперії та його політичні наслідки. Збори депутатів Східної Галичини в імперському парламенті, членів Галицького та Буковинського сеймів, представників політичних партій 18 жовтня 1918 р. Створення Української Національної ради та її Статут від 18 жовтня 1918 р.

Відозва Української Національної Ради від 1 листопада 1918 р. до українського народу, її зміст і значення.

Тимчасовий Основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії, ухвалений Українською Національною Радою 13 листопада 1918 р. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки.

Створення уряду ЗУНР – Тимчасової Ради Міністрів. Формування місцевого адміністративного апарату. Вибори до Української Народної Ради від 4 січня 1919 р.

Є. Петрушевич – Президент Західноукраїнської Народної Республіки. Підготовка до злуки ЗУНР із УНР. Універсали Директорії УНР про об'єднання з ЗУНР від 22 січня 1919 р. і рішення Трудового Конгресу з цього питання. Значення акту злуки УНР із ЗУНР. Падіння ЗУНР, його причини.

Т е м а 14. УТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Становлення і розвиток Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів у 1917 р. Боротьба за владу Рад у жовтні – грудні 1917 р. I Всеукраїнський з'їзд Рад у Харкові та його рішення.

Проголошення Української Радянської Республіки. Центральний Виконавчий Комітет Рад. Радянський уряд України – Народний Секретаріат.

Радянське державне будівництво у грудні 1917 р. – березні 1918 р. II Всеукраїнський з'їзд Рад. ЦВК Рад України. Народний Секретаріат. Місцеві Ради.

Створення Тимчасового робітничо-селянського уряду Української Республіки Рад і його Маніфест про відновлення влади Рад (29.11.1918 р.).

III з'їзд Рад робітничих, селянських та червоно-армійських депутатів у Харкові (6 – 10 березня 1919 р.). Прийняття Конституції УСРР.

Надзвичайні органи Радянської влади. Створення радянського суду. Військові сили Української Радянської Республіки. Основні риси права.

Т е м а 15. УСРР В РОКИ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921 – 1928 рр.)

Нова економічна політика та її законодавче оформлення в УСРР. Перебудова державного апарату у зв'язку з переходом до нової економічної політики. Кодифікація законодавства.

Адміністративне право і Адміністративний кодекс УСРР (1927 р.).

Цивільне право. Декларація про основні майнові права, що визнаються в УСРР (1922 р.). Цивільний кодекс УСРР (1922 р.). Положення про трести (1923 і 1927 рр.). Кодекс законів про народну освіту (1922 р.). Земельний кодекс УСРР (1922 р.). Закон про ліси УСРР (1923 р.). Кодекс законів про працю УСРР (1922 р.).

Кримінальне право. Кримінальний кодекс УСРР (1922 р.), його зміни і доповнення у зв'язку з прийняттям союзних актів "Положення про злочини державні" і "Положення про військові злочини" (1927 р.).

Процесуальне право. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР (1922 р.), його зміни і доповнення у зв'язку з союзним законодавством (1927 р.). Цивільно-процесуальний кодекс УСРР (1924 р.).

Утворення СРСР. Правові основи входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. Створення в складі УСРР Молдавської АСРР (1924 р.). Закріплення перебудови державного апарату у Конституції УСРР 1929 р.

Виправно-трудова кодекс УСРР (1925 р.), його зміни і доповнення (1929 р.). Кодекс законів про сім'ю, опіку, подружжя та акти громадянського стану УСРР (1926 р.).

Судова система. Положення про судоустрій УСРР 1929 р. Організація прокуратури. Утворення адвокатури.

Т е м а 16. УСРР В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО–КОМАНДНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ (1929 – 1938 рр.)

Згорання НЕП. Хлібозаготівельна криза 1928 – 1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Гасло: "Ліквідація куркульства як класу"; причини, масштаби, наслідки.

Форсування темпів індустріалізації. Перехід до директивного планування. Репресії проти господарників і фахівців. Завершення колективізації основної частини селянських господарств в 1931 – 1932 рр.

"Робота" хлібозаготівельних комісій. Голодомор 1932 – 1933 рр. і його результати. Зміни в соціально-класовій структурі суспільства.

Конституція УРСР 1937 р. та її декларативний характер. Система органів влади і управління за Конституцією. Перебудова державного апарату.

Репресивний апарат і порушення ним законності. Масовий терор в Україні. Деформації у праві.

Т е м а 17. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 1921 – 1939 рр.

Приєднання Галичини до Польщі (14 березня 1923 р.). Закон Польщі від 26 вересня 1922 р. про надання самоврядування трьом галицьким воєводствам – Львівському, Станіславському і Тернопільському.

Ліквідація екзильного уряду ЗУНР (15 березня 1923 р.). Створення у Відні Організації Українських Націоналістів (ОУН) (січень 1929 р.). Участь українців у виборах до сейму Польщі. Створення Української Парламентської Репрезентації у Польщі.

Українські землі під владою Румунії. Встановлення і підтримання стану облоги і поліцейського режиму на Буковині. Заснування Української Національної партії. Політичні процеси над українськими націоналістами у військових судах (1937 р.).

Закарпаття під владою Чехословаччини. Внутрішня автономія Закарпаття під назвою "Підкарпатська Русь". Адміністративний край на чолі з губернатором (до 1928 р.). Створення Підкарпатського краю на чолі з президентом.

Мюнхенський договір чотирьох держав 1938 р. Створення автономного уряду Підкарпатського краю (8 жовтня 1938 р.). Конституційний закон Чехословаччини від 22 жовтня 1938 р. про федерацію карпатсько-української держави з чехами і словаками.

Віденський арбітраж (2 листопада 1938 р.). Приєднання півдня Закарпаття до Угорщини. Вибори до сейму Карпатської України. I сейм Карпатської України (15 березня 1939 р.). Проголошення державної самостійності. Прийняття Конституції. Обрання президента Карпатської України. Угорська окупація Карпатської України.

Т е м а 18. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939—1945рр.) ТА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1946 – 1953 рр.)

Україна в геополітичних планах СРСР і Німеччини. Радянсько-німецькі відносини. Початок другої світової війни і заходи СРСР по забезпеченню своїх інтересів. Радянсько-німецький договір та секретний протокол про розподіл сфер впливу в Європі.

Вступ радянських військ на територію Східної Галичини. Вибори до Народних Зборів України та рішення про її входження до УРСР. Утворення західноукраїнських областей у складі УРСР.

Вступ радянських військ у Північну Буковину і Бессарабію. Закон Верховної Ради СРСР про включення Північної Буковини, Бессарабії до УРСР. Радянське будівництво в західноукраїнських землях.

Напад Німеччини на Радянський Союз, початок війни. Перебудова органів державної влади і державного управління. Найвищі органи влади і управління УРСР. Місцеві органи влади і управління. Суд і прокуратура.

Проголошення відновлення української державності та утворення українського Державного Правління (30 червня 1941 р.). Створення і діяльність УПА.

Окупаційний режим в Україні. Нацистський «новий порядок». Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху.

Звільнення території УРСР від тимчасової окупації. Рішення з'їзду народних комітетів про возз'єднання з УРСР (26 листопада 1944 р.).

Особливості розвитку права УРСР у роки війни.

Закінчення другої світової війни. Міжнародна діяльність УРСР. Україна в ООН та міжнародних організаціях.

Перехід до мирного будівництва. Голод 1946—1947 рр. Зміни в житті та побуті населення. Відбудова і подальший розвиток народного господарства.

Перебудова державного апарату. Адміністративно-територіальні зміни Найвищі і місцеві органи влади та управління. Діяльність репресивного апарату в умовах дальшого посилення культу особи Й. Сталіна.

Відновлення політики радянзації в західних областях України. Придушення визвольного руху 1944—1954 рр. Операція «Вісла».

Цивільне право. Сімейне право. Земельне право. Трудове право. Кримінальне право. Процесуальне право.

Т е м а 19. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ У ПЕРІОД ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ (сер. 50-х – поч. 60-х рр. ХХ ст.)

Засудження культу особи Сталіна в рішенні ХХ з'їзду КПРС та його наслідки. Курс на відродження демократичних принципів державного будівництва. Демократизація організації і діяльності вищих і місцевих органів влади й управління. Спроби вдосконалення форм управління промисловістю, будівництвом, сільським господарством, наукою та культурою.

Ліквідація репресивних органів сталінського тоталітарного режиму. Реабілітація невинних жертв сталінізму, непослідовність і незавершеність цього процесу.

Перебудова судової системи. Посилення прокурорського нагляду та укріплення законності.

Зміни в законодавстві. Початок нової кодифікації радянського законодавства в кінці 50-х – на початку 60-х рр. ХХ ст.

Т е м а 20. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЗАСТОЮ (сер. 60-х – 1 пол. 80-х рр. ХХ ст.)

Соціально-економічне і політичне життя в Україні в умовах зміцнення адміністративно-командної системи управління.

Спроби запровадження господарської реформи 1965-1967 рр. Підміна економічних методів керівництва народним господарством адміністративно-командними методами.

Поступове згортання демократії. Подальша бюрократизація державного апарату. Конституція УРСР 1978 р. та її декларативний характер. Перебудова державного апарату згідно з Конституцією УРСР 1978 р.

Продовження кодифікації українського радянського законодавства. Поточне законодавство. Завершення розроблення нових кодексів УРСР на підставі основ союзного законодавства. Приведення законодавства у відповідність до Конституції УРСР 1978 р.

Т е м а 21. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПЕРЕБУДОВИ (1985 – 1991 рр.)

Поглиблення кризи тоталітарної системи. Проголошення курсу на прискорення соціально-економічного розвитку країни. Демократизація суспільно-політичного життя в Україні у другій половині 80-х рр.

Реформа державного апарату. Прийняття Закону УРСР від 27 жовтня 1989 р. "Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР". Запровадження інституту президентства в СРСР. Зміни у виборчому законодавстві. Вибори до Верховної Ради та місцевих рад у березні 1990 р.

Зміни у статусі УРСР як союзної республіки у складі СРСР. Закон СРСР від 26 квітня 1990 р. "Про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації".

Декларація про державний суверенітет УРСР від 16 липня 1990 р. Закон Української РСР від 3 серпня 1990 р. "Про економічну самостійність Української РСР". Зміни у структурі вищих органів виконавчої влади УРСР.

Реформування цивільного, трудового та екологічного законодавства. Зміни у кримінальному та процесуальному законодавствах.

Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.

Т е м а 22. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Державотворчі процеси: особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Удосконалення державного апарату. Подальше реформування права України. Участь населення у державотворчих процесах.

Стан господарства після розпаду СРСР. Спроби реформування економіки. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Реформування системи оподаткування.

Конституційний процес 1991 – 1996 рр. Прийняття Конституції України 1996 р. Основні тенденції розвитку держави і права України після прийняття Конституції України 1996 р. Становлення інституту президентства в Україні. Реформування виборчої системи.

Основні принципи зовнішньої політики незалежної України. Ядерне роззброєння. Україна в міжнародних організаціях. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст.

Діяльність України у складі ООН та Ради Європи. Угода про партнерство та співробітництво з ЄС 1994 року.

Основні тенденції розвитку права незалежної України.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		Л	ПЗ	СРС		Л	ПЗ	СРС
Модуль 1. «Історія держави і права України у період стародавніх віків, середньовіччя та Нового часу».								
Тема 1. Предмет і метод історії держави і права України	2			2	2			2
Тема 2. Перші державні утворення і право на території Північного причорномор'я і Приазов'я.	2			2	2			2
Тема 3. Держава і право східних слов'ян в період зародження і становлення феодальних відносин.	6	2	2	2	6	2	2	2
Тема 4. Держава і право Південно-Західної Русі в період феодальної роздробленості (XII – XIV ст.)	2			2	4			4
Тема 5. Українські землі у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – 1 пол. XVII ст.)	6	2	2	2	4			4
Тема 6. Формування козацької держави в ході визвольної війни українського народу 1648 – 1654 рр., та її входження під протекторат Росії	4	2	2		4	2		2
Тема 7. Правове становище України у складі Росії (2 пол. XVII – XVIII ст.)	4	2		2	2			2
Тема 8. Західноукраїнські землі у 2 пол. XVII – 2 пол. XVIII ст.	4			4	4			4
Тема 9. Українські землі під владою Російської імперії та Австрійської імперії у I половині XIX ст.	4			4	4			4
Тема 10. Державний лад і право в Україні у складі Російської імперії (2 пол. XIX ст.)	6	2	2	2	4			4
Тема 11. Державний лад і право на території Галичини, Північної Буковини і Закарпаття (2 пол. XIX ст. – поч. XX ст.)	4		2	2	4			4
Тема 12. Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (з поч. XX ст.)	6	2	2	2	4			4

до 1917 р.)								
Разом	50	12	12	26	44	4	2	38
Модуль 2. «Історія держави і права України у Новітній період часу»								
Тема 13. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	12	4	4	4	6	2	2	2
Тема 14. Утворення Української радянської республіки	4	2		2	4			4
Тема 15. УСРР в роки нової економічної політики (1921 – 1928 рр.)	4	2	2		4			4
Тема 16. УСРР в умовах адміністративно-командної системи управління (1929 – 1938 рр.)	2		2		6	2		4
Тема 17. Західноукраїнські землі в 1921 – 1939 рр.	2			2	4			4
Тема 18. Україна в роки Другої світової війни (1939—1945рр.) та в перші повоєнні роки (1946 – 1953 рр.)	6	2	2	2	4			4
Тема 19. Держава і право України у період десталінізації (сер.50-х – поч. 60-х рр. ХХ ст.)	2		2		4			4
Тема 20. Держава і право України в період застою (сер. 60-х – 1 пол. 80-х рр. ХХ ст.)	2			2	4			4
Тема 21. Держава і право України в період перебудови (1985 –1991 рр.)	2			2	4			4
Тема 22. Держава і право України в умовах незалежності	4		2	2	6	2		4
<i>Разом</i>	40	12	14	16	46	6	2	38
Усього годин / кредитів ECTS	90 / 3	22	26	42	90 / 3	10	4	76

5. Темі лекційних і практичних занять

5.1. Темі лекційних занять

Темі навчальної дисципліни	Темі лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. «Історія держави і права України у період стародавніх віків, середньовіччя та Нового часу».			

Тема 1. Предмет і метод історії держави і права України			
Тема 2. Перші державні утворення і право на території Північного причорномор'я і Приазов'я.			
Тема 3. Держава і право східних слов'ян в період зародження і становлення феодальних відносин.	1. Держава і право східних слов'ян в період зародження і становлення феодальних відносин.	2	2
Тема 4. Держава і право Південно-Західної Русі в період феодальної роздробленості (XII – XIV ст.)			
Тема 5. Українські землі у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – 1 пол. XVII ст.)	2. Українські землі у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – 1 пол. XVII ст.)	2	
Тема 6. Формування козацької держави в ході визвольної війни українського народу 1648 – 1654 рр., та її входження під протекторат Росії	3. Формування козацької держави в ході визвольної війни українського народу 1648 – 1654 рр., та її входження під протекторат Росії	2	2
Тема 7. Правове становище України у складі Росії (2 пол. XVII – XVIII ст.)	4. Правове становище України у складі Росії (2 пол. XVII – XVIII ст.)	2	
Тема 8. Західноукраїнські землі у 2 пол. XVII – 2 пол. XVIII ст.	.		
Тема 9. Українські землі під владою Російської імперії та Австрійської імперії у I половині XIX ст.			
Тема 10. Державний лад і право в Україні у складі Російської імперії (2 пол. XIX ст.)	5. Державний лад і право в Україні у складі Російської імперії (2 пол. XIX ст.)	2	
Тема 11. Державний лад і право на території Галичини, Північної Буковини і Закарпаття (2 пол. XIX ст. – поч. XX ст.)			
Тема 12. Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)	6. Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)	2	
Модуль 2. «Історія держави і права України у Новітній період часу»			
Тема 13. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	7. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	4	2
Тема 14. Утворення Української радянської республіки	8. Утворення Української радянської республіки	2	

Тема 15. УСРР в роки нової економічної політики (1921 – 1928 рр.)	9. УСРР в роки нової економічної політики (1921 – 1928 рр.)	2	
Тема 16. УСРР в умовах адміністративно-командної системи управління (1929 – 1938 рр.)	10. УСРР в умовах адміністративно-командної системи управління (1929 – 1938 рр.)		2
Тема 17. Західноукраїнські землі в 1921 – 1939 рр.			
Тема 18. Україна в роки Другої світової війни (1939—1945рр.) та в перші повоєнні роки (1946 – 1953 рр.)	11. Україна в роки Другої світової війни (1939—1945рр.) та в перші повоєнні роки (1946 – 1953 рр.)	2	
Тема 19. Держава і право України у період десталінізації (сер.50-х – поч. 60-х рр. ХХ ст.)			
Тема 20. Держава і право України в період застою (сер. 60-х – 1 пол. 80-х рр. ХХ ст.)			
Тема 21. Держава і право України в період перебудови (1985 –1991 рр.)			
Тема 22. Держава і право України в умовах незалежності	12. Держава і право України в умовах незалежності		2
Усього		22	10

5.2. Темати практичних занять

Темати навчальної дисципліни	Темати практичних занять	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. «Історія держави і права України у період стародавніх віків, середньовіччя та Нового часу».			
Тема 1. Предмет і метод історії держави і права України			
Тема 2. Перші державні утворення і право на території Північного причорномор'я і Приазов'я.			
Тема 3. Держава і право східних слов'ян в період зародження і становлення феодальних відносин.	1. Держава і право східних слов'ян в період зародження і становлення феодальних відносин.	2	2

Тема 4. Держава і право Південно-Західної Русі в період феодальної роздробленості (XII – XIV ст.)			
Тема 5. Українські землі у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – 1 пол. XVII ст.)	2. Українські землі у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV – 1 пол. XVII ст.)	2	
Тема 6. Формування козацької держави в ході визвольної війни українського народу 1648 – 1654 рр., та її входження під протекторат Росії	3. Формування козацької держави в ході визвольної війни українського народу 1648 – 1654 рр., та її входження під протекторат Росії	2	
Тема 7. Правове становище України у складі Росії (2 пол. XVII – XVIII ст.)			
Тема 8. Західноукраїнські землі у 2 пол. XVII – 2 пол. XVIII ст.			
Тема 9. Українські землі під владою Російської імперії та Австрійської імперії у I половині XIX ст.			
Тема 10. Державний лад і право в Україні у складі Російської імперії (2 пол. XIX ст.)	4. Державний лад і право в Україні у складі Російської імперії (2 пол. XIX ст.)	2	
Тема 11. Державний лад і право на території Галичини, Північної Буковини і Закарпаття (2 пол. XIX ст. – поч. XX ст.)	5. Державний лад і право на території Галичини, Північної Буковини і Закарпаття (2 пол. XIX ст. – поч. XX ст.)	2	
Тема 12. Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)	6. Державний лад і право на українських землях у складі Російської імперії (з поч. XX ст. до 1917 р.)	2	
Модуль 2. «Історія держави і права України у Новітній період часу»			
Тема 13. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	7. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	4	
Тема 14. Утворення Української радянської республіки			
Тема 15. УСРР в роки нової економічної політики (1921 – 1928 рр.)	8. УСРР в роки нової економічної політики (1921 – 1928 рр.)	2	

Тема 16. УСРР в умовах адміністративно-командної системи управління (1929 – 1938 рр.)	9. УСРР в умовах адміністративно-командної системи управління (1929 – 1938 рр.)	2	
Тема 17. Західноукраїнські землі в 1921 – 1939 рр.			
Тема 18. Україна в роки Другої світової війни (1939—1945рр.) та в перші повоєнні роки (1946 – 1953 рр.)	10. Україна в роки Другої світової війни (1939—1945рр.) та в перші повоєнні роки (1946 – 1953 рр.)	2	
Тема 19. Держава і право України у період десталінізації (сер.50-х – поч. 60-х рр. ХХ ст.)	11. Держава і право України у період десталінізації (сер.50-х – поч. 60-х рр. ХХ ст.)	2	
Тема 20. Держава і право України в період застою (сер. 60-х – 1 пол. 80-х рр. ХХ ст.)			
Тема 21. Держава і право України в період перебудови (1985 –1991 рр.)			
Тема 22. Держава і право України в умовах незалежності	12. Держава і право України в умовах незалежності	2	
УСЬОГО		26	4

6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Історія держави і права України» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, захист реферату за ініціативи студента тощо. Підсумкова оцінка знань визначається за результатами практичних занять кожного з двох модулів

через їх сумування (максимальна оцінка за I модуль – 17 балів, за II модуль 19 балів).

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (опрацювання нової наукової та навчальної літератури, виконання домашніх завдань; доопрацювання матеріалів лекції; підготовка колекцій документів, матеріалів тощо; робота в інформаційних мережах; підготовка до практичних занять, колоквиумів та іспиту, розробка кейсів, виконання практичних завдань, самотестування; написання есе та рефератів за вузькоспеціальною проблематикою; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей; участь у конкурсах студентських наукових праць; створення портфолію начального курсу та його презентація; підготовка тематичних презентацій; підготовка та публікація наукових статей, тез тощо; участь у дискусійному клубі з Історії держави і права України; участь у студентському науковому гуртку з Історії держави і права України; участь у круглих столах з проблематики Історії держави і права України).

Співавторство студентів та інші форми надання допомоги один одному не допускаються, оскільки робота є індивідуальною та самостійною. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний додержуватися правил щодо академічної доброчесності та безпосередньо недопущення плагіату. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 4 бали.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів дисципліни «Історія держави і права України»:

Поточний контроль	Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка знань
Практичні заняття		Іспит	

Модуль № 1	Модуль № 2			
max 17	max 19	max 4	max 60	max 100

Критерії оцінювання з дисципліни «Історія держави і права України»:

Контроль знань в рамках навчальних дисципліни «Історії держави і права України» здійснюється з урахуванням багаторівневої бально-рейтингової системи. Оцінювання результатів навчання студентів в межах поточного контролю здійснюється шляхом тестування, оцінки усних відповідей студентів на практичних заняттях, а також творчих робіт (наукових робіт) студентів, що виконуються самостійно. З метою проведення контрольних заходів у формі тестування кафедра визначає перелік ключових питань навчальної дисципліни, які мають бути розглянуті в кожній темі лекції та/або практичного заняття та належать включенню до банку тестових завдань.

Розподіл балів

контрольні тестові завдання (колоквіум) – 5 – 10 б.

семінарські заняття : 11 - 26 б.;

виконання творчих завдань: - 0 - 4 б.

іспит – 0/35/40/45/50/55/60/б.

Оцінка за творчі завдання може включати:

- виконання есе, реферату на запропоновану викладачем тему у рамках курсу: 0-4 бали.

Оцінка за тестування складається з:

- балів за проходження тестувань на порталі neik.nlu.edu.ua (кожен тест з I-го і II-го модулів складається з 50 питань, у кожному з яких містяться 4 варіанти відповідей; за кожен правильну відповідь можна отримати 0,1 б.).

Кільк. балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента при відповіді на семінарському занятті
2	<p>1. Глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни та планом семінарських занять, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах судженнях та концепціях навчальної дисципліни «Історія держави і права України»;</p> <p>2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником;</p> <p>Посилання при відповіді на питання плану семінарських занять на конкретні правові норми, вміння використовувати хрестоматійний матеріал для обґрунтування своєї позиції;</p> <p>3. Уміння обґрунтувати свою точку зору при обговоренні дискусійних питань з навчальної дисципліни, усунення прогалин чи неточностей у відповідях інших студентів;</p> <p>4. Здатність до самостійного аналізу правових джерел на семінарських заняттях з Історії держави і права України.</p>
1	<p>1. Повне чи достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою Історії держави і права України з можливими незначними неточностями;</p> <p>2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої навчально-методичним посібником ;</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань та вміння їх застосовувати під час дискусій.</p> <p>4. Помилки та суттєві неточності при відповіді на занятті за наявності знань для їх самостійного усунення або усунення за допомогою викладача.</p>
0,5	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого планом семінарських занять при наявності суттєвих неточностей чи прогалин у відповіді на питання плану семінарського заняття.</p> <p>2. Знайомство з основною літературою, рекомендованою навчально-методичним посібником;</p> <p>3. Наявність базових знань з навчальної дисципліни для усунення найсуттєвіших помилок у власній відповіді за допомогою викладача.</p>
0	Відсутність знань по жодному з питань плану семінарських занять

Кільк. балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента при виконанні творчої роботи (есе, реферат, презентації)
4	<ul style="list-style-type: none"> - зміст роботи повністю відповідає темі; - глибоко і аргументовано розкривається тема, що свідчить про відмінне знання проблеми та додаткових матеріалів, необхідних для її висвітлення, вміння робити висновки і узагальнення; - струнке по композиції, логічне і послідовне викладення думок; - чітко сформульована проблема та повно доводиться висунута теза;

	<ul style="list-style-type: none"> - написано правильною літературною мовою і стилістично відповідає змісту; - фактичні помилки відсутні; - досягнуто смислової єдності тексту; - робота містить висновки, які логічно впливають із змісту основної частини.
3	<ul style="list-style-type: none"> - достатньо повно і переконливо розкривається тема з незначними відхиленнями від неї; - виявляються хороші знання літературного матеріалу, і інших джерел по темі та вміння користуватися ними для обґрунтування своїх думок, а також робити висновки і узагальнення; - логічне і послідовне виклад тексту роботи; - чітко сформульовано тезу, відповідний темі; - в основній частині викладена логічно, але недостатньо повно доведена висунута теза; - написано правильною літературною мовою, стилістично відповідає змісту; - є поодинокі фактичні неточності; - є незначні порушення послідовності у викладі думок; - робота містить висновки, які логічно впливають із змісту основної частини.
2	<ul style="list-style-type: none"> - в основному розкривається тема; - дана вірна, але одностороння або недостатньо повна відповідь по темі; - допущені відхилення від теми або окремі помилки у викладі фактичного матеріалу; - виявляється недостатнє вміння робити висновки і узагальнення; - матеріал викладається досить логічно, але є окремі порушення послідовності вираження думок; - висновки в повному обсязі відповідають змісту основної частини.
1	<ul style="list-style-type: none"> - тема розкрита частково; - численні (до 80 %) копіїліції тексту з інших джерел та інтернету з посиланням на них; - містить значну кількість граматичних та стилістичних помилок.
0	<ul style="list-style-type: none"> - тема майже нерозкрита; - численні (100%) копіїліції тексту з інших джерел та інтернету з посиланням на них; - містить значну кількість граматичних та стилістичних помилок.

Критерії оцінювання під час іспиту з дисципліни «Історія держави і права України»:

Іспит	60	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.

		2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Історія держави і права України» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ЕCTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮАУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100

В	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
С	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
Д	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
Е	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язкий повторний курс		1 – 34

7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Список основної літератури:

1. Іванов В.М. Історія держави і права України : підручник / В. М. Іванов. – Київ : Атіка, 2007. – 728 с.
2. Історія держави і права України : підручник / за ред. А. С. Чайковського. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
3. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В.М. Ермолаєв, В.О. Рум'янцев та ін.; за ред. В. Д. Гончаренко. – Харків : Право, 2019. – 552 с.
4. Кульчицький В. С. Історія держави і права України : підручник / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тищик. – Київ : Ін Юре, 2008. – 624 с.

5. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. / П. П. Музиченко. – 6-те вид., випр. і доп. – Київ : Знання, 2007. – 471 с.
6. Остафійчук В. Ф. Історія України: Сучасне бачення : учеб. пособие / В. Ф. Остафійчук. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Київ : Знання-Прес, 2006. – 422 с.
7. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. / І. Я. Терлюк ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Київ : Атіка, 2011. – 944 с.
8. Тищик Б. Й. Історія держави і права України : акад. курс : підручник / Б. Й. Тищик І. Й. Бойко ; ЛНУ ім. І. Франка. – Київ : Ін Юре, 2015. – 808 с.
9. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого ; за ред. В. Д. Гончаренко. – Вид. 3-тє, переробл. – Київ : Ін Юре, 2003. – 800 с.
10. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. / М-во освіти і науки України ; упоряд.: А. С. Чайковський (кер.) [та ін.]. – Київ : Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

Список додаткової літератури:

1. Бандурка О. М. Поліція в Україні: історико-правове дослідження (початок XVIII ст. – 1917 р.) : [монографія] / О. М. Бандурка. – Харків : Золота миля, 2012. – 616 с.
2. Білоконь М. Органи державного управління та місцеве самоврядування в Російській імперії у другій половині XIX ст.(на матеріалах Лівобережної України): історико-правове дослідження / М. Білоконь. – Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – 260 с.
3. Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.) : монографія / І. Й. Бойко ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2009. – 628 с.
4. Відейко М. Ю. Україна: від Трипілля до Антів / М. Ю. Відейко. – Київ : Кріон, 2008. – 280 с.

5. Гавриленко О. А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н. е. – перша половина VI ст. н. е.): монографія / О. А. Гавриленко. – Харків : Парус, 2006. – 352 с.
6. Головка О. М. Фінансова адміністрація Російської імперії в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.): історико-правове дослідження / О. М. Головка. – Харків : СІМ, 2005. – 448 с.
7. Єрмолаєв В. М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні : навч. посіб. / В. М. Єрмолаєв ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х. : Право, 2007. – 280 с.
8. Кобилецький М. М. Магдебурзьке право в Україні (XIV – перша половина XIX ст.): історико-правове дослідження / М. М. Кобилецький. – Львів : ПАІС, 2008. – 406 с.
9. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – Луцьк : Терен, 2007. – 456 с.
10. Селіхов Д. А. Аграрне законодавство царської Росії в Україні епохи капіталізму (II пол. XIX – поч. XX ст.) : монографія / Д. А. Селіхов. – Полтава : Укрпромторгсервіс, 2012. – 192 с.

Інтернет-ресурси

1. Історія держави і права України
URL: http://www.twirpx.com/files/law/igp_sng/ukraine/.
2. Національна юридична бібліотека. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html
3. Українська правнича фундація. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/REF0010079>
4. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
6. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua.
7. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>.

8. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету. URL: <http://www.law.yale.edu/library/>.
9. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>.
10. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
11. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України. URL: <http://www.ombudsman.kiev.ua>.
12. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
13. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rainbow.gov.ua>.
14. Офіційний веб-портал органів судової влади України. URL: <http://court.gov.ua/>
15. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>
16. Офіційний веб-сайт Верховного Суду України. URL: <http://www.scourt.gov.ua/>
17. Офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України. URL: <http://www.gp.gov.ua/>
18. Офіційний веб-сервер Центральної виборчої комісії. URL: <http://www.cvk.gov.ua/>
19. Офіційний веб-сайт Української асоціації районних та обласних рад. URL: <http://uaror.org.ua/>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри права Європейського Союзу. URL: